

Justis- og
beredskapsdepartementet
avgis digitalt

Dato: 15.08.2021
Vår ref.:
Deres ref.: 21/2048

Finans Norge hørings svar – endring i arveloven mv.

Det vises til høringsbrev av 14.04.21, hvor endringer i arveloven mv. (begrensninger i ansvaret for arvelaterens forpliktelser) sendes på høring. Finans Norge avgir her våre merknader.

1. Hovedsynspunkter

- Finans Norge støtter forenkling av innsynsretten for ektefeller og samboere.
- Finans Norge støtter klargjøring av innsynsrett i kraft av skifteattest.
- Finans Norge slutter seg til utrederens vurdering av at det ikke bør innføres generelle regler om arvingers adgang til å bli fri fra gjeldsansvar som arvingen har påtatt seg.
- Ved eventuelle regler om lemping bør det være et aktsomhetskrav og det bør fremgå av ordlyden at lemping kun er aktuelt i «ekstraordinære» tilfeller.

2. Merknader til forslaget

2.1 Styrket innsynsrett for ektefeller og samboere, jf. § 92 nytt første ledd

Av hensyn til alle involverte i arveoppgjør, og enklere digitale løsninger på sikt, er det positiv med klare og teknologinøytrale regler om innsyn for ektefeller og samboere.

Finans Norge er enig i departementets vurdering av at det vil virke ressursbesparende at enkelte arvegrupper ikke behøver å be retten om formuesfullmakt for innsyn i arvelaterens saldo på dødstidspunktet, samt at det ikke er nødvendig å vurdere om det foreligger saklig grunn. Av hensyn til enkel praktisering er det viktig, som departementet er inne på, at finansforetak og andre som besitter relevante opplysninger ikke behøver å undersøke arverettslige eller relasjonelle forhold. Finansforetak må kunne utlevere opplysninger til den som kan sannsynliggjøre at den var ektefelle eller samboer til arvelateren uten at det er nødvendig med nærmere undersøkelser.

Den foreslåtte regelen vil gi rett til innsyn i «opplysninger» på dødsfallstidspunktet for nevnte arvinger og innebærer at arvinger for øvrig må fremvise formuesfullmakt. Uttalelsene på side 6 i høringsnotatet medfører usikkerhet om hvorvidt «opplysninger» omfatter transaksjonsdata. Dette reiser spørsmål om ektefelle/samboer, fortsatt må fremvise formuesfullmakt for å få innsyn i transaksjonsdata. Det fremgår av høringsnotatet at det «normalt» ikke vil være nødvendig å gi innsyn i detaljerte kontoutskrifter, men at det «må gis innsyn i saldo». Videre at dersom ektefelle eller

samboer ønsker «mer detaljert informasjon» bakover i tid, «kan» det på vanlig måte fremsettes krav om formuesfullmakt.

Finans Norge mener det vil være fordelaktig at ektefeller og samboere kan gis innsyn i transaksjonsdata de siste tre måneder før dødsfallet og i perioden etter dødsfallet, uten at de behøver å innhente formuesfullmakt. Det må kunne antas at dette er opplysninger ektefeller og samboere normalt deler med hverandre. Arvingene vil uansett ha rett til innsyn i disse opplysningene ved formuesfullmakt. For at reglene skal få en fullstendig forenklingseffekt for ektefeller og samboere, bør ektefeller og samboere automatisk få tilsvarende innsyn som en formuesfullmakt ville gitt. Hensynet til enklere dødsbøehandling for gjenlevende ektefelle og besparelser for tingretten bør i denne sammenheng gå foran vern av avdødes transaksjonsdata, ettersom vernet uansett vil oppheves ved formuesfullmakt.

Fristen for å kreve opplysninger etter foreslås å normalt være innen de 60 dagene fra dødsfallet og frem til skifteform må være valgt. Finans Norges medlemsforetak opplever at det ikke sjelden går lenger tid enn 60 dager. Det vil være hensiktsmessig om regelen blir fleksibel nok til at innsyn også kan gis etter 60 dager.

2.2 Innsynsrett i kraft av skifteattest, jf. § 118 nytt syvende ledd

Finans Norge slutter seg til departementets forslag om at innsynsretten etter forskrift til arveloven § 10, om arvingers innsynsrett i kraft av skifteattest, inntas i arveloven § 118 nytt syvende ledd. Dette vil gjøre innsynsreglene enklere tilgjengelig og mer oversiktlig.

2.3 Rettens frarådningsplikt og forholdet til preklusivt proklama

En frarådningsplikt ved privat skifte, slik departementet beskriver i høringsnotatet pkt. 3.3, vil etter Finans Norges vurdering kunne være prosessbesparende og bidra til at færre arvinger overtar arv som i ettertid viser seg å bli økonomisk belastende for arvingene. Departementet viser til at tingrettene sjelden har tilstrekkelig oversikt over arvelaterens formuesforhold. Frarådningsplikten bør følgelig vurderes begrenset til oppfordring om at arvingen må gjøre seg kjent med forholdet mellom boets eiendeler og forpliktelser, herunder med påminnelse om at arvingen kan bli ansvarlig utover boets eiendeler og oppfordring om å utstede preklusivt proklama.

Finans Norge ser i likhet med departementet flere betenkeligheter ved obligatorisk preklusivt proklama, men mener likevel at dersom det er usikkerhet om boets gjeld bør arvinger oppfordres til å utstede preklusivt proklama. Obligatorisk preklusivt proklama vil imidlertid kunne medføre en økt belastning for kreditorene og påføre et stort antall dødsbo unødvendige tilleggskostnader. Som det fremgår av høringsnotatet er det kun et mindretall av boene som skiftes privat som er i underbalanse, og at det i de fleste tilfeller er tilstrekkelig oversikt over arvelaterens økonomiske stilling.

2.4 Lemping av gjeldsansvar, jf. §116 nytt sjetted ledd

Finans Norge reiser spørsmål om lemping overhodet bør innføres, og viser i denne sammenheng til enkeltpersonsutredningen som er vedlagt høringsnotatet. Lemping innebærer risiko for kreditorssvik og det må være en høy terskel for eventuell lemping.

Eventuell innføring av lemping av gjeldsansvar reiser særlige problemstillinger med hensyn til når lemping kan være aktuelt, herunder spørsmål om kunnskap, eventuelle krav til aktsomhet og

terskelen for lemping. Finans Norge mener i likhet med utrederen at det ikke bør gis generelle regler om begrensning av overtatt gjeldsansvar etter avdøde.

Det foreslås i § 116 nytt sjettede ledd en avgrensning av lempingsregelen gjennom et kunnskapskrav, ved at lemping ikke gjelder for «krav arvingen hadde kunnskap om før han eller hun påtok seg ansvaret». I spørsmål om lemping vil det være vanskelig å avgjøre hvorvidt arvingen faktisk hadde kunnskap om eventuelle krav. Finans Norge mener regelen bør inneholde en aktsomhetsnorm, slik at lemping ikke er aktuelt for krav arvingen «hadde eller burde hatt kunnskap om før han eller hun påtok seg ansvaret». Et aktsomhetskrav sammen med rådgivningsplikt vil kunne bidra til å sikre at arvingene avdekker eventuelle kreditorer før de tar på seg ansvaret for avdødes gjeld, vil kunne ha en preventiv effekt.

Departementet forutsetter at lemping av gjeldsansvar kun skal «fungere som en sikkerhetsventil for de helt ekstraordinære tilfellene der arvingen som har påtatt seg ansvaret, kommer særlig uheldig ut». Finans Norge mener det bør fremgå av ordlyden i bestemmelsen at lemping kun er aktuelt i ekstraordinære tilfeller. Begrep som «ekstraordinære omstendigheter» og «særlige grunner» er til sammenligning benyttet i arveloven § 92. Finans Norge mener «ekstraordinær» bør fremkomme av lovteksten også i denne sammenheng, og foreslår en presisering i § 116 nytt sjettede ledd første setning (se understreking):

«Hvis eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren, kan en arvings ansvar etter første ledd første punktum i ekstraordinære tilfeller lempes overfor enkeltstående kreditorer når retten under hensyn til kravets størrelse, [...]»

Finans Norge legger for øvrig til grunn at innføring av digitalt skifte av dødsbo (jf. DSOP-prosjektet oppgjør etter dødsfall og høring om digitalt skifte av dødsbo.) vil bidra til at lemping av gjeldsansvar vil bli mindre aktuelt.

Med vennlig hilsen
Finans Norge

Nils Henrik Heen
juridisk direktør

Vegard Bjerke Øye
juridisk seniorrådgiver